

پژوهش‌های تجربی حسابداری

سال دوم، شماره ۵، پاییز ۱۳۹۱، صص ۱۱۳-۱۲۶

رابطه بین دوره تصدی حسابرس و اقلام تعهدی اختیاری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

محمد کاشانی پور*، مهدی مران جوری**، سید محمد مشعشعی***

تاریخ دریافت: ۹۱/۱/۱۵

تاریخ تصویب: ۹۱/۵/۱۹

چکیده

این پژوهش به بررسی رابطه بین دوره تصدی حسابرس و اقلام تعهدی اختیاری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌پردازد. برای برآورد اقلام تعهدی اختیاری از مدل تعدیل شده جونز استفاده شد. جامعه آماری پژوهش شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار بود، که بر اساس شرایط در نظر گرفته شده برای انتخاب نمونه، ۲۶۰ سال-شرکت طی دوره ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۹ انتخاب گردید. برای بررسی اطلاعات از تجزیه و تحلیل پانلی استفاده شد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه نشان می‌دهد که بین اقلام تعهدی اختیاری و دوره تصدی حسابرس در شرکت‌های مورد مطالعه رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: دوره تصدی حسابرس، اقلام تعهدی اختیاری، مدیریت سود

طبقه بندی موضوعی: M41

* استادیار حسابداری دانشگاه مازندران (نویسنده مسئول) (kashani@umz.ac.ir)

** عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد چالوس (Mr_maranjori@yahoo.com)

*** عضو هیأت علمی موسسه آموزش عالی شفق تنکابن (Mohammad.moshashaee@gmail.com)

مقدمه

با جدایی مدیریت از مالکیت، مدیران به عنوان نماینده مالکان شرکت را اداره می‌کنند. با شکل‌گیری رابطه نمایندگی، تضاد منافع بین مدیران و سهامداران ایجاد می‌گردد؛ به آن معنا که ممکن است مدیران دست به رفتارهای فرصت‌طلبانه بزنند و تصمیماتی بگیرند که در جهت منافع آن‌ها و عکس منافع سهامداران باشد [۱۸]. اختیار عمل مدیران در استفاده از اصول تحقق و تطابق، برآورد و پیش‌بینی و همچنین اعمال رویه‌هایی نظیر تغییر روش ارزیابی موجودی کالا، استهلاک سرفق‌لی، جاری یا سرمایه‌ای تلقی کردن هزینه‌های تحقیق و توسعه و محاسبات ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول از جمله مواردی هستند که مدیران می‌توانند از طریق اعمال آن‌ها رفتارهای فرصت‌طلبانه داشته باشند و سود را تغییر دهند. از یک طرف به دلیل آگاهی بیشتر مدیران از وضعیت شرکت انتظار می‌رود اطلاعات به شکلی تهیه و ارائه شود که وضعیت شرکت را به بهترین نحو منعکس کند. از طرف دیگر بنا به دلایلی نظیر ابقاء در شرکت، دریافت پاداش و ...، مدیریت واحد انتفاعی خواسته یا ناخواسته ممکن است با دستکاری سود، وضعیت شرکت را مطلوب جلوه دهد. تحت چنین شرایطی سود واقعی با سود گزارش شده در صورت‌های مالی مغایرت دارد و رویدادی تحت عنوان مدیریت سود رخ داده است [۷]. در بررسی‌های انجام شده روی مدیریت سود، اقلام تعهدی اختیاری یعنی اقلامی که مدیریت می‌تواند آن را دستکاری کند نقش مهمی دارند. اقلام تعهدی موجب ایجاد تفاوت بین سود و جریان وجوه نقد می‌شود در نتیجه با فرض اینکه جریان‌های نقد دستکاری نشود، تنها راه دستکاری سود، افزایش و کاهش اقلام تعهدی اختیاری است [۱]. اما مشکل این است که اقلام تعهدی برخلاف اقلام نقدی با درجه‌ای از ابهام همراه هستند که قابلیت اتکای آن‌ها را کاهش می‌دهد. رسوایی‌های مالی گسترده در سال‌های اخیر که در سطح شرکت‌های بزرگ دنیا از جمله انرون^۱، آدلفی^۲ و وردکام^۳ به وقوع پیوست، و منجر به فروپاشی آن‌ها شد؛ همچنین سایر رسوایی‌های حسابداری و کلاهبرداری در گلوبال، کراسینگ، مرک و تایکو نگرانی‌ها را در رابطه با قابلیت اتکای صورت‌های مالی را بیشتر کرده است [۸].

سوال مطرح این است که چگونه می‌توان از سرمایه‌گذاران در برابر دستکاری اقلام صورت‌های مالی حمایت کرد. یکی از سازوکارهای موثر در کنترل دستکاری اقلام تعهدی اختیاری توسط مدیریت که همان مدیریت سود است، استفاده از حسابرِس می‌باشد.

حسابرسی سازو کاری کارا برای فراهم کردن اطلاعات شفاف و قابل اتکا است. تورنتون^۴ کیفیت اطلاعات حسابداری و گزارشگری مالی را محصول مشترک حداقل ۴ عامل اصلی می داند که یکی از آن ها کیفیت حسابرسی است [۲]. ایالات متحده نیز به منظور افزایش نقش اعتباردهی حسابرسی و افزایش کیفیت حسابرسی در کنگره خود قوانین جدیدی نظیر قانون سارینز آکسلی^۵ به تصویب رساند [۱۵]. یکی از شاخص های اندازه گیری کیفیت حسابرسی و توانایی آن در اعتبار بخشی ، دوره تصدی حسابرس است. هر چه دوره تصدی حسابرس بیشتر باشد، شناخت او از صاحبکار و تخصص او در آن صنعت خاص بالاتر می رود و موجب افزایش کیفیت حسابرسی می شود [۱۴]. محققان در مطالعات خود به تعیین رابطه بین دوره تصدی حسابرس و کیفیت حسابرسی با متغیرهای چون استقلال حسابرس، هزینه های حسابرسی ، محافظه کاری و مدیریت سود در حسابداری پرداختند [۲۵،۲۳،۲۲،۲۰،۱۹،۱۷،۱۶،۱۲]. اما در خصوص منافع تصدی حسابرس بین محققان اتفاق نظر وجود ندارد و نتایج تحقیقات، متناقض است. با توجه به شرایط متفاوت قانونی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی کشور ما، هدف این پژوهش بررسی و تجزیه و تحلیل رابطه بین دوره تصدی حسابرس و اقلام تعهدی اختیاری در محیط بازار سرمایه ایران است.

پیشینه پژوهش

پدیده تصدی حسابرس باعث مطرح شدن استدلال هایی از سوی مخالفان و موافقان این پدیده گردید. موافقان مدت کمتر تصدی حسابرس، تأکیدشان بر جنبه استقلال حسابرس و نگاهی تازه به حسابرسی است. آن ها ادعا می کنند در رابطه های طولانی مدت حسابرس - صاحبکار، استقلال حسابرس خدشه دار می شود. از سوی دیگر مخالفان تغییر حسابرس بر ضعف اطلاعاتی حسابرس در مدت کوتاه تصدی تأکید دارند و معتقدند چرخش اجباری موجب به وجود آمدن ضعف اطلاعاتی حسابرس و در نتیجه، افزایش عدم تقارن اطلاعاتی بین حسابرس و صاحبکار و کاهش کیفیت حسابرسی می شود (سجادی و دلفی، ۱۳۹۰). استیک^۶ (۱۹۹۱) در گزارشی عنوان کرد که در نمونه گیری های به عمل آمده، ۳۰٪ از شرکت هایی که دارای دعاوی حقوقی هستند، دوره تصدی حسابرس آن ها ۳ سال یا کمتر بوده است. دی آنجلو^۷ (۱۹۸۱) بحث کرد که اندازه شرکت حسابرسی می تواند نماینده کیفیت حسابرسی باشد. مطابق همین بحث باسو^۸ (۲۰۰۱) نشان داد که سودهای گزارش شده در شرکت هایی

که توسط شرکت های حسابرسی بزرگ حسابرسی می شوند، محافظه کارانه تر از سودهای شرکت های تحت حسابرسی شرکت های کوچک است. مور و لوونستین (۲۰۰۴) معتقدند که عدم آشنایی حسابرِس با صاحبکار ممکن است هشدارهایی برای حسابرسان به وجود آورد که موجب شود تا حسابرِس در کار خود از ریسک بالقوه حسابرسی اجتناب کند. بنابراین آن ها ممکن است برخی مبادلات را محافظه کارانه تر گزارش کنند یا آزمون ها را افزایش دهند. در مقابل تصدی بیشتر موجب افزایش آشنایی می شود و استقلال حسابرِس را کاهش می دهد. به علاوه اعتماد بیش از حد حسابرسان به مدیریت پس از کار کردن طولانی مدت، آن ها را نیمه آگاه می کند. کمران^۹ و همکاران (۲۰۰۱) در پژوهشی رابطه مدیریت سود و تغییر حسابرِس را با طرح این سوال که آیا الزام به تغییر حسابرِس موجب بالا رفتن کیفیت حسابرسی می شود؟ بررسی نمودند. نتایج نشان می دهد که در وضعیت داوطلبانه بودن تغییر حسابرِس، تغییر (دوره تصدی کمتر) باعث افزایش کیفیت حسابرسی می شود. عزیز خانی^{۱۰} و همکاران (۲۰۰۷) پژوهشی تحت عنوان دوره تصدی حسابرسی، شرکای حسابرسی و اعتبار گزارشگری مالی انجام دادند. نتایج پژوهش آن ها نشان می دهد که دوره تصدی حسابرسی و شرکای حسابرسی با هزینه های پیش بینی شده حقوق صاحبان سهام رابطه دارند. همچنین محققان دریافتند که افزایش دوره تصدی حسابرسی منجر به گزارشگری مالی با کیفیت خوب می گردد. لای (۲۰۰۹) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که شرکت های با فرصت های سرمایه گذاری بالاتر اقلام تعهدی اختیاری بیشتری دارند؛ اما وقتی حسابرسی آن ها توسط حسابرسان عضو ۴ شرکت بزرگ حسابرسی انجام شود، این رابطه کمی کاهش می یابد. مایرز و همکاران (۲۰۰۳) دریافتند که با کاهش دوره تصدی حسابرسی احتمال گزارش مقدار اقلام تعهدی اختیاری زیاد، افزایش می یابد. همچنین بازار به اعلام سود این شرکت ها واکنش کمتری نشان می دهد چرا که اعتماد کمتری به کیفیت سود این شرکت ها دارد. مایرز و همکاران (۲۰۰۵) در مطالعه ای دیگر به این نتیجه رسیدند که با افزایش دوره تصدی حسابرسی پراکندگی در توزیع اقلام تعهدی کاهش می یابد و در نتیجه منجر به بهبود کیفیت حسابرسی می شود. ترنر (۲۰۰۸) متوجه شد که افزایش مدت تصدی حسابرسی در شرکت های کوچک با اقلام تعهدی اختیاری رابطه معکوس دارد ولی در شرکت های بزرگ چنین رابطه ای دیده نشد. کارسلو و ناگی^{۱۱} (۲۰۰۴) به آزمون رابطه بین دوره تصدی حسابرسی و گزارشگری مالی متقلبانه پرداختند و به این نتیجه رسیدند که گزارشگری مالی متقلبانه در سال های اولیه دوره

تصدی حسابرسی بیشتر اتفاق می‌افتد. استنلی و دی زورت^{۱۲} (۲۰۰۱) نتیجه گرفتند که رابطه منفی بین مدت زمان رابطه صاحبکار - حسابرِس و احتمال تجدید ارائه صورت‌های مالی وجود دارد. به عقیده آن‌ها، ناتوانی حسابرِس در سال‌های اولیه کار حسابرسی بیشتر از سال‌های بعد می‌باشد. دیویس^{۱۳} و همکاران (۲۰۰۹) به این نتیجه رسیدند که شرکت‌های دارای رابطه طولانی با حسابرِس، به احتمال زیاد برای رسیدن به سودهای پیش‌بینی شده، بیشتر از اقلام تعهدی اختیاری استفاده می‌کنند. لی (۲۰۱۰) در بررسی دوره تصدی حسابرِس و رابطه آن با گزارشگری محافظه‌کارانه به این نتیجه رسید که در شرکت‌های بزرگ و شرکت‌هایی که از سوی حسابرِس کنترل و مراقبت می‌شوند، این رابطه مثبت است اما در مورد شرکت‌های کوچک و شرکت‌هایی که از سوی حسابرِسان مراقبت شدید نمی‌شوند، این رابطه منفی است. لی (۲۰۰۷) در تحقیقی دیگر به این نتیجه رسید که افشای دعوای حقوقی حسابرِسان اثر معکوس تصدی طولانی‌تر حسابرسی بر محافظه‌کاری حسابداری را کاهش می‌دهد. ابراهیمی کردلر و سیدی (۱۳۸۷) رابطه بین حسابرِسان مستقل و نوع اظهار نظر حسابرسی را با مدیریت سود بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که تنها نوع موسسه حسابرسی با اقلام تعهدی اختیاری رابطه دارد. کرمی و بذرافشان (۱۳۸۸) با استفاده از مدل باسو که مبتنی بر شناسایی و انعکاس سریع تر اخبار بد مربوط به جریان‌های نقد آتی مورد انتظار نسبت به اخبار خوب در سود است به رابطه مثبتی بین دوره تصدی حسابرِس با محافظه‌کاری حسابداری در رابطه با گزارش‌های سود رسیدند.

فرضیه پژوهش

بر اساس پیشینه پژوهش و مبانی نظری، فرضیه زیر تدوین شد:

بین دوره تصدی حسابرِس و اقلام تعهدی اختیاری رابطه معنی‌داری وجود دارد.

روش پژوهش

این تحقیق از نوع همبستگی و روش‌شناسی آن از نوع پس‌رویدادی است و چون می‌تواند در فرایند استفاده از اطلاعات کاربرد داشته باشد، از نوع تحقیقات کاربردی است. مدل آماری به کار برده شده، مدل رگرسیون است که برای مشخص کردن تاثیر عوامل در کنار دیگر عوامل به کار برده می‌شود. داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از نرم‌افزار Excel

محاسبه و با نرم افزار Spss و Eviews مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. برای بررسی و برآورد مدل کلی از تحلیل پانلی^{۱۴} استفاده شده است. دلیل استفاده از این روش به علت نوع ماهیت داده‌ها است؛ زیرا در تحلیل پانلی، داده‌ها به صورت مقطعی-زمانی^{۱۵} گردآوری می‌شوند و می‌توان کمبودهایی را که در هر یک از مدل‌های سری زمانی و داده‌های مقطعی وجود دارد، کاهش داد. مشکلات مدل‌های سری زمانی معمولاً "مشکل خود همبستگی می‌باشد و در آمارهای مقطعی مشکل واریانس ناهمسانی وجود دارد. در پیل با تلفیق این دو گروه اطلاعات با افزایش تعداد مشاهدات و درجه آزادی مشکل همراستایی^{۱۶} بین متغیرهای توضیحی کمتر می‌شود و کارایی تخمین اقتصادسنجی افزایش می‌یابد.

در این تحقیق از روش اثرات ثابت برای برآورد الگو استفاده گردیده است. روش اثرات ثابت فرض می‌کند، اختلاف بین مقطع‌ها می‌تواند تفاوت‌های دوره ثابت را نیز در بر گیرد. بر اساس نظر بالتجای^{۱۷} (۲۰۰۵) رویکرد اثرات ثابت، از مشکلات ثبات رنج می‌برد. با اینحال برای محققان حسابداری مهمتر آن است، که بدانند کنترل نکردن اثرات ثابت اعضاء در یک داده پانلی، منجر به مشکل سوگیری متغیر حذف شده و برآورد بی ثبات ضرایب مدل رگرسیونی می‌شود. در داده‌های پانل حسابداری، انتظار می‌رود بین شرکت‌های مختلف و بین دوره‌های مختلف ناهمسانی وجود داشته باشد [۴].

به منظور ارزیابی اقلام تعهدی اختیاری از مدل تعدیل شده جونز استفاده شد؛ زیرا بر اساس مطالعات برخی از پژوهشگران، مدل تعدیل شده جونز قدرتمندترین روش را برای پیش‌بینی مدیریت سود فراهم می‌کند. جونز تفاوت سود و وجوه نقد حاصل از عملیات را به عنوان اقلام تعهدی شناسایی کرده است.

$$TA_{it} = E_{it} - CFO_{it}$$

$$TA_{it} = \text{جمع کل اقلام تعهدی}$$

$$E_{it} = \text{سود خالص قبل از اقلام غیر مترقبه}$$

$$CFO_{it} = \text{وجوه نقد حاصل از فعالیت‌های عملیاتی شرکت } i \text{ در سال } t.$$

از طرفی در این مدل به منظور محاسبه α_1 ، α_2 و α_3 که پارامترهای برآورد شده مختص شرکت می‌باشند از رابطه زیر استفاده شد.

$$TA_{it} = \alpha_1(1/A_{it-1}) + \alpha_2(\Delta REV_{it} / A_{it-1}) + \alpha_3(PPE_{it} / A_{it-1})$$

به منظور محاسبه ارقام تعهدی اختیاری، ابتدا ارقام تعهدی غیر اختیاری از رابطه زیر محاسبه شد:

$$NDA_{it} = \alpha_1(1/A_{it-1}) + \alpha_2(\Delta REV_{it} - \Delta REC_{it})/A_{it-1} + \alpha_3(PPE_{it} / A_{it-1})$$

ارقام تعهدی غیر اختیاری = NDA_{it}

A_{it-1} : جمع دارایی ها در سال t برای شرکت i

ΔREV_{it} : تغییرات درآمد فروش طی سال t برای شرکت i

ΔREC_{it} : تغییرات حساب ها و اسناد دریافتی طی سال های $t-1$ تا t برای شرکت i

PPE_{it} = اموال، ماشین آلات و تجهیزات شرکت i در سال t

برای محاسبه پارامترهای α_1 و α_2 و α_3 به منظور تخمین ارقام تعهدی اختیاری، از نرم افزارهای Excel و SPSS استفاده شد. در صورتیکه ارقام تعهدی غیر اختیاری از جمع کل ارقام تعهدی کسر گردد، ارقام تعهدی اختیاری حاصل خواهد شد. بنابراین ارقام تعهدی اختیاری با استفاده از مدل تعدیل شده جونز، به صورت زیر محاسبه شد:

$$DA_t = TA_t - NDA_t$$

دوره تصدی حسابرس: دوره تصدی حسابرس در این پژوهش به عنوان متغیر مستقل در نظر گرفته شده است. اگر دوره تصدی حسابرسی ۵ سال و یا بیشتر بود از متغیر مصنوعی ۱ و در غیر اینصورت از متغیر مصنوعی ۰ استفاده شد [۲۳].

اندازه شرکت و اهرم به عنوان متغیرهای کنترلی در نظر گرفته و به شکل زیر محاسبه شدند:

اندازه: لگاریتم طبیعی کل دارایی های شرکت

اهرم: بدهی های شرکت تقسیم بر دارایی های آن.

روش جمع آوری داده ها

مبانی نظری با استفاده از روش کتابخانه ای ، مطالعه ادبیات موضوع و بررسی پیشینه تحقیقات همچنین، داده های مربوط به متغیر ها از اطلاعات صورت های مالی شرکت ها و بانک های اطلاعاتی تدبیر پرداز و سایت اینترنتی مرکز مدیریت پژوهش و مطالعات اسلامی سازمان بورس و اوراق بهادار تهران^{۱۸} جمع آوری گردید.

جامعه و نمونه آماری

- جامعه آماری پژوهش، کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. روش نمونه گیری، حذفی سیستماتیک و نمونه ها بر اساس معیارهای زیر انتخاب شدند:
- ۱- شرکت تا پایان سال ۱۳۸۴ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده و نام آن تا پایان سال ۱۳۸۹ از فهرست شرکت های یاد شده حذف نشده باشد.
  - ۲- به منظور افزایش توان همسنجی و همسان سازی شرایط شرکت های انتخابی، سال مالی شرکت ها به پایان اسفند ماه هر سال منتهی شده باشد.
  - ۳- به دلیل شفاف نبودن مرزبندی بین فعالیت های عملیاتی و تامین مالی شرکت های مالی (شرکت های سرمایه گذاری، واسطه گری مالی، هلدینگ، بانک ها و لیزینگ ها و غیره)، نمونه جز این شرکت ها نباشد.
  - ۴- اطلاعات مورد نیاز متغیرهای تحقیق (صورت های مالی و یادداشت های توضیحی) در دسترس باشد.
  - ۵- شرکت ها توقف فعالیت نداشته و دوره مالی خود را طی سال های ۱۳۸۵-۱۳۸۹ تغییر نداده باشند.
- در نتیجه نمونه ای به حجم ۲۶۰ سال-شرکت از جامعه آماری شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران انتخاب شد.

یافته های پژوهش

یافته های حاصل از مدل تعدیل شده جونز

برای تخمین ارقام تعهدی اختیاری از مدل تعدیل شده جونز استفاده شده است. ابتدا داده های مربوط به ۵۲ شرکت نمونه گردآوری و سپس ضرایب مدل یعنی α_1 ، α_2 ، α_3 از طریق نرم افزار SPSS تعیین گردید. نگاره (۱) نشان دهنده آمار توصیفی داده های مورد مطالعه برای پارامترهای مدل تعدیل شده جونز می باشد. نتایج مربوط به مدل رگرسیونی ارقام تعهدی در مدل تعدیل شده جونز در نگاره (۲) نتایج برآورد ضرایب متغیر در نگاره (۳) ارائه شده است.

نگاره (۱): آمار توصیفی داده های مربوط به برآورد پارامترهای مدل تعدیل شده جونز

انحراف معیار	میانگین	حداکثر	حداقل	
۰.۰۱۸	۰.۰۳۲۱	۰.۴۵۲	-۵.۲۴	TA_{it}/A_{it-1}
۰.۰۰۰	۰.۰۰۰۲	۰.۰۴	۰.۰۰۰	$1/A_{it-1}$
۰.۳۱۱	۰.۲۱۱	۱.۴۱۸	-۰.۰۶۱	$\Delta REV_{it}/A_{it-1}$
۰.۳۷۱	۰.۰۸۱	۱.۲۵۲	۰.۰۰۲	PPE_{it}/A_{it-1}

نگاره (۲): نتایج رگرسیون مربوط به مدل رگرسیون اقلام تعهدی در مدل تعدیل شده جونز

ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	آماره F	سطح معنی داری	دوربین واتسون	
۰.۱۳۸	۰.۱۲۱	۱۴.۰۱۴	۰.۰۰۰	۱.۸۹۱	مدل رگرسیون

سطح معنی داری صفر و کمتر از ۰/۰۵ است، که نشان دهنده معنی داری مدل رگرسیون می باشد. مقدار آماره دوربین واتسون برابر ۱/۸۹۱ است که بیانگر عدم خودهمبستگی بین اجزای خطای رگرسیون می باشد.

نگاره (۳): نتایج رگرسیون مربوط به برآورد α های اقلام تعهدی در مدل تعدیل شده جونز

مقدار	سطح معناداری	آماره t	ترانس	
۲۴۲.۱۷۵	۰.۰۰۰	۲.۴۵۱	۰.۸۵۱	α_1
۰.۷۰۱	۰.۰۰۰	۴.۷۱۸	۰.۷۴۲	α_2
-۰.۰۸۱	۰.۰۰۱	-۱.۰۴۱	۰.۵۹۱	α_3

یافته های حاصل از آزمون فرضیه

برای بررسی فرضیه الگوی مفروض به صورت زیر تدوین شد:

$$DA_{i,t} = \beta + \beta_1 TENURE_{i,t} + \beta_2 SIZE_{i,t} + \beta_3 LEV_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

$$\begin{cases} H_0 : \beta_1 = \beta_2 = \beta_3 = 0 \\ H_1 : \beta_i \neq 0 \quad i = 1, 2, 3 \end{cases}$$

$$\begin{cases} H_0: & \text{مدل معنی داری وجود ندارد.} \\ H_1: & \text{مدل معنی داری وجود دارد.} \end{cases}$$

DA_{it}: اقلام تعهدی اختیاری

Tenure: دوره تصدی حسابرِس

Size: اندازه شرکت

Lev: اهرم مالی

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل پانلی در نگاره (۴) ارائه شده است:

نگاره (۴): نتایج تحلیل پانلی

$DA_{i,t} = \beta + \beta_1 TENURE_{i,t} + \beta_2 SIZE_{i,t} + \beta_3 LEV_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$				
متغیر	ضریب	خطای استاندارد	آماره-t	سطح معناداری
C	-۰/۱۵۴	۰/۱۳۲	-۲/۲۲۴	۰/۰۱۹
دوره تصدی	۰/۰۸۱	۰/۰۱۸	۲/۹۴	۰/۰۲۲
اندازه	۰/۰۱۴	۰/۰۱۶	۲/۳۶	۰/۰۰۲
اهرم	۰/۰۱۸	۰/۰۶۴	۴/۱۱۶	۰/۰۰۰
ضریب تعیین	۰/۰۵۸	میانگین متغیر وابسته		-۰/۰۱۰۴
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۰۴۳	انحراف معیار متغیر وابسته		۰/۱۸۱
خطای استاندارد رگرسیون	۰/۱۸۴	معیار Akaike		-۰/۳۷۱
جمع مربعات	۹/۱۲۳	معیار Schwarz		-۰/۲۹۲
لگاریتم احتمال	۶۱/۷۱۱	آماره-F		۱۱/۱۲۴
دوربین واتسون	۱/۹۱۱	سطح معنا داری (آماره-F)		۰/۰۰۰

سطح معناداری کل مدل (P-Value) برابر با ۰/۰۰۰ است. چون این مقدار کمتر از ۰/۰۵ است، بنابراین فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد تأیید نمی شود؛ یعنی معناداری مدل در سطح اطمینان ۹۵ درصد تأیید شد. مقدار آماره دوربین واتسون برابر با ۱/۹۱ است که نشان می دهد مشکل خود همبستگی بین جملات پسماند وجود ندارد. سطح معناداری (P-Value) مربوط به متغیر مستقل دوره تصدی حسابرِس برابر ۰/۰۲۲ و آماره ۲/۹۴ می باشد که بیانگر

وجود رابطه مثبت و معنی دار بین دوره تصدی حسابر س و اقلام تعهدی اختیاری (متغیر وابسته) است. همچنین سطح معناداری ، آماره t و ضرایب رگرسیونی مربوط به دو متغیر کنترلی اندازه شرکت و اهرم مالی حاکی وجود رابطه مثبت و معنادار بین این دو متغیر و متغیر وابسته در سطح اطمینان ۹۵ درصد می باشد. بنابراین فرضیه تحقیق مبنی بر وجود رابطه معنی دار بین دوره تصدی حسابر س و اقلام تعهدی اختیاری، تایید شد.

نتیجه گیری و پیشنهادات

این پژوهش، با توجه به مبانی نظری مطرح در ادبیات حسابداری و حسابرسی به دنبال آزمون رابطه بین دوره تصدی حسابر س و اقلام تعهدی اختیاری در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در شرایط محیطی بازار سرمایه ایران می باشد. فرضیه پژوهش با استفاده از اطلاعات مربوط به ۲۶۰ سال - شرکت فعال در بورس تهران طی دوره زمانی ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۹ مورد آزمون قرار گرفت.

شواهد نشان می دهد بین دوره تصدی حسابر س و اقلام تعهدی اختیاری در سطح اطمینان ۹۵ درصد رابطه معنی دار مثبت وجود دارد. زمانی که حسابر س چند سال به طور مستمر در شرکت صاحبکار فعالیت می کند، افزایش انعطاف پذیری صاحبکار در مدیریت سود با استفاده از اقلام تعهدی اختیاری افزایش می یابد. نتایج این پژوهش، همسو با پژوهش کارسلو و ناگی (۲۰۰۴) و مغایر با پژوهش مایرز و همکاران (۲۰۰۳) می باشد. استفاده مفید و موثر از این پدیده (دوره تصدی) در جهت افزایش کارایی و اثر بخشی بازار سرمایه مستلزم شناسایی ابعاد وجودی آن و اتخاذ تمهیدات مناسب و اقتضایی در رابطه با این پدیده است. این مهم جزء با انجام تحقیقات و ارزیابی عوامل موثر بر آن و همچنین پیامدهای احتمالی آن و استفاده از نتایج آن ها در برنامه های اوراق بهادار و تدوین قوانین و مقررات در بورس انجام پذیر نخواهد بود.

پی نوشت ها

1. Enron
2. Adelphi
3. Worldcom
4. Thornton
5. Sarbanes - Oxley

6. Stice
7. De Angelo
8. Basu
9. Cameran
10. Azizkhani
11. Carcello & Nagy
12. Stanley & Dezoort
13. Davis
14. Panel Analysis
15. Cross section-time series
16. Colinearity
17. Baltagi
18. www.rdis.com

منابع

- ۱- ابراهیمی کردلر، علی و سیدی، سید عزیز. (۱۳۸۷). "نقش حسابرسان مستقل در کاهش اقلام تعهدی اختیاری"، *بررسی های حسابداری و حسابرسی*، دوره ۱۵، شماره ۵۴، ص ۱۶-۳
- ۲- ثقفی، علی و ابراهیمی، ابراهیم. (۱۳۸۸). "رابطه بین استاندارد های حسابداری با کیفیت اطلاعات حسابداری"، *بررسی های حسابداری و حسابرسی*، دوره ۱۶، شماره ۵۷، ص ۳۳-۵۰
- ۳- سجادی، سید حسین و دلفی، مهدی. (۱۳۹۰). "چرخش اجباری حسابرسان: پی آمدهای متفاوت در شرکت های کوچک و بزرگ"، *مجله حسابداری رسمی*، شماره ۱۳
- ۴- رهنمای رودپشتی، فریدون؛ طالب نیا، قدرت الله و ولی پور، هاشم. (۱۳۸۹). "محتوای اطلاعاتی سود و چرخه نوسانات سود و جریان های نقدی"، *مجله تحقیقات حسابداری*، شماره ۸
- ۵- کاشانی پور، محمد؛ احمد پور، احمد و باقر پور، سید محمد. (۱۳۸۹). "بررسی رابطه بین سهامداران نهادی کوتاه مدت و بلند مدت و مدیریت سود افزاینده شرکتها"، *مجله دانش حسابداری*، سال اول، شماره ۳، ص ۲۹-۷
- ۶- کرمی، غلامرضا و بذرافشان، آمنه. (۱۳۸۸). "بررسی رابطه دوره تصدی حسابرس و گزارشگری سودهای محافظه کارانه در بورس اوراق بهادار تهران"، *فصلنامه بورس اوراق بهادار تهران*، سال دوم، شماره ۷

- ۷- نمازی، محمد؛ بایزیدی، انور و جبارزاده کنگرلویی، سعید. (۱۳۹۰). "بررسی رابطه بین کیفیت حسابداری و مدیریت سود شرکت های پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران"، *مجله تحقیقات حسابداری*، شماره ۹، ص ۲۱-۴
- 8- Ali, P. U. and Gregoriou, G. N. (2006). *International Corporate Governance after sarbanes-oxly*, New Jersey: john wiley & sons
- 9- Azizkhani, M., Monroe, GS., and Shailer, G. (2007). Auditor tenure and perceived Credibility of financial Reporting, The Australian National University, Working paper
- 10- Basu, S. (2001). "The Conservatism Principle and the Asymmetric Timeliness of Earnings", *Journal of Accounting and Economics*, 24 , pp, 3-37
- 11- Carcello, j., Nagy, A. (2004). "client size, auditor specialization and fraudulent financial reporting", *managerial Auditing journal*, 19, pp 651-668
- 12- Cary, p. and simnett, R. (2006). "audit partner tenure and audit quality", *Accounting Review* , No 81, pp 653-676
- 13- Davis, RL. Soo, B.S. and Trompeter, G. M. (2009). "Auditor tenure and ability to meet or beat earnings forecasts", *Contemporary Accounting Research*, No 26 , pp517-548
- 14- DeAngelo, L.E. (1981). "Auditor Size and audit quality", *Journal of Accounting and Economics* , No 3(1), pp 113-127
- 15- Elmir, A. and Seboui, S., (2008) "Corporate governance and the relationship between EVA and created shareholder value", *Corporate governance* , No 8 , pp46-58
- 16- Ferdinand , A.G. Simon , F. and jaggi, B. (2009). "Earnings quality; Some evidence on the role of auditor tenure and auditor industry expertise", *Journal of accounting & Economics*, No 47, pp 265-287
- 17- Jenkins, D.S. and velury, U. (2008). "Does auditor tenure influence the reporting of conseratism earnings?", *Journal of Accounting and public policy*, No 27, pp 115-132
- 18- Jensen, M. C. and William H. M. (1976). "Theory of The Firm: Managerial Behavior Agency Costs and Ownership Structure", *Journal of Financial Economics*, 3, pp 305-360
- 19- Lai, K. (2009). Does audit quality matter more for firms with high investment opportunities? *J. Account. Public Policy*, Vol 28, pp 33-50
- 20- Li, D. (2010). "Does auditor tenure affect accounting conservatism?" Further evidence. *J. Account. Public Policy*, No 29, pp 226-241
- 21- Li, D. (2007). "Auditor tenure and accounting conservatism", working paper, Georgia Institute of Technology, august.

The Relationship between Auditor Tenure Period and Discretionary Accruals in Listed firms on Tehran Stock Exchange

Mohammad Kashanipoor¹, Mehdi Maranjory², Seyed Mohammad Moshashae³

Received:2012/4/3

Date of approval:2012/8/9

Abstract

This study investigates the relationship between auditor tenure and discretionary accrual in listed firms on Tehran Stock Exchange. To examine discretionary accrual, Modified Jones model is used. Therefore, based on considered conditions 260 firm-year over 2006-2010 have been selected. Panel analysis is used for analyzing data. Results show that there is a positive significant relationship between auditor tenure and discretionary accruals in all the companies under study.

Keywords: Auditor Tenure, Discretionary Accrual, Earnings Management.

JEL Classification: M41

---

1. Assistant Professor of Accounting, Mazandaran University. (Corresponding Author) (kashani@umz.ac.ir)

2. Faculty member of Azad University, Chaloos (Mr_maranjori@yahoo.com)

3. Faculty member of Shafagh Institute, Tonekabon (Mohammad.moshashae@gmail.com)